VÄYLÄ

Lausunto 1 (3)

VÄYLÄ/727/00.03.02/2019

4.2.2019

Eduskunnan liikennejaoston kuuleminen 5.2.2019, Väyläviraston lausunto

Selonteko valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelusta

Väylävirasto on osallistunut selonteon taustalla olevan parlamentaarisen ryhmän työskentelyyn asiantuntijavirastona ja pitää selonteossa esitettyjä valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman päämääriä, näkökantoja rahoitukseen sekä esitettyä suunnitelman laadintamenetelmää hyvinä.

Valmistelun lähtökohdat ja selonteko

Laki liikennejärjestelmästä ja maanteistä (503/2005) tuli voimaan 1.8.2018. Lakiin on kirjattu lähtökohdat valtakunnallisen 12-vuotisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmisteluun. Parlamentaarisen työryhmän loppuraportissa 13.12.2018 on tarkennettu lain kirjauksia valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman laatimisprosessista sekä linjattu liikennejärjestelmän kehittämisen tavoitteita ja päämääriä. Selonteko perustuu parlamentaarisen työryhmän loppuraporttiin. Sen mukaan ensimmäisen valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma laaditaan vuosille 2020-2031 ja tavoitteena on päättää suunnitelmasta keväällä 2020.

Suunnitelman pitkäjänteisyys ja ennakoitavuus tärkeää

Väyläviraston näkökulmasta tiivistäen suunnitelma sisältäisi liikenneverkon kunnossapidon ja kehittämisen valtakunnallisen tahtotilan sekä rahoitus- ja toimenpideohjelman 12 vuodeksi.

Väylävirasto pitää suunnitelman tavoitteita erittäin kannatettavina. Valtakunnallisella liikennejärjestelmäsuunnitelmalla on tavoiteltava erityisesti pitkäjänteisyyttä, ennakoitavuutta ja riittävää rahoitustasoa koko Suomen liikennejärjestelmän kehittämiseen yli hallituskausien. Liikennejärjestelmäsuunnitelma kattaa kaikki liikennemuodot. Näin ollen Suomessa olisi aina ajantasainen valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma, jota päivitetään tarpeiden ja tavoitteiden muuttuessa joustavasti vähintään hallituskausittain.

Pitkäjänteisyys luo edellytyksiä väyläomaisuuden kustannustehokkaalle hallinnalle, oikein mitoitetulle, ajoitetulle ja kohdennetulle investointien suunnittelulle ja rakentamisen hankinnoille. Pitkäjänteisyys luo toimintaympäristöön vakautta niin väyliä käyttäville asiakkaille kuin Väyläviraston palveluntuottajillekin.

Väylävirasto
PL 33, 00521 Helsinki
Opastinsilta 12 A, 00520 Helsinki
Puhelin 0295 34 3000
Faksi 0295 34 3700
etunimi.sukunimi@vayla.fi
kirjaamo@vayla.fi
www.vayla.fi

Väylävirasto korostaa, että liikennejärjestelmän kehittäminen kokonaisuutena edellyttää myös pitkäjänteisiä rahoituspäätöksiä sekä riittävää liikenneverkon kunnossapidon ja kehittämisen rahoitustasoa.

Liikennejärjestelmän kehittämisen tavoitteet ja päämäärät

Selonteon mukaan liikennejärjestelmän kehittämisen yleisiä yhteiskunnallisia päämääriä ovat Suomen kilpailukyvyn edistäminen, ilmastonmuutoksen torjunta sekä alueiden elinvoima ja saavutettavuus. Alueellinen saavutettavuus turvattaisiin ensisijaisesti raideliikenteellä. Ilmastonmuutoksen torjunta näkyisi kaupunkiseuduilla kestävien liikennemuotojen kuten joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn edistämisenä. Lain (503/2005) mukaan liikennejärjestelmäsuunnittelun tavoitteena on edistää toimivaa, turvallista ja kestävää liikennejärjestelmää.

Näitä päämääriä ja tavoitteita tarkennetaan valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa. Väylävirasto pitää alustavia linjauksia hyvinä. Tärkeää on myös pitkäjänteinen tavoitteiden asettelu ja ylätason tavoitteiden muuttumattomuus, jotka luovat pohjan pitkäjänteiselle liikennejärjestelmän kehittämiselle.

Väylävirasto arvioi, että liikennejärjestelmän kehittämisen tavoitteiden toteuttamisen keskeisimmät haasteet ovat liikenneverkon riittävä rahoitustaso ja päästövähennysten toimeenpano.

Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman rahoitus

Selonteon mukaan valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelun lähtökohtana on, että perusväylänpidon rahoitusta lisätään vuositasolla vähintään 300 milj. euroa verrattuna kuluvaa hallituskautta edeltäneeseen keskimääräiseen noin 1 miljardin euron vuosittaiseen perusväylänpidon määrärahatasoon. Myös kehittämishankkeiden rahoitukseen tarvitaan pitkäjänteinen ja riittävä rahoitustason nosto, koska investoinneilla on laajoja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Sopiva kehittämishankkeiden määrärahataso vuotuiselta suuruudeltaan olisi noin miljardi euroa vuodessa nykyisen alle 500 milj. euron sijaan. Selonteon mukaan valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelussa tarkastellaan erilaisia vaihtoehtoisia liikenneverkon rahoitusskenaarioita liikennejärjestelmää koskevia tavoitteita asetettaessa ja toimenpideohjelmaa laadittaessa.

Väyläviraston näkemyksen mukaan perusväylänpidon vähintään 300 milj. euron vuosittainen lisärahoitus on varmistettava, jotta väyläverkon riittävä kunnossapito ja palvelutaso voidaan säilyttää koko väyläverkolla. Ilman perusväylänpidon merkittävää lisärahoitusta väyläverkon korjausvelka kasvaa merkittävästi. Kunnossapidon riittämätön rahoitustaso johtaisi maanteillä ja rautateillä mm. nopeus- ja painorajoitusten lisääntymiseen ja sitä kautta matka-aikojen pidentymiseen ja kuljetusten tehokkuuden huononemiseen.

Myös kehittämishankkeisiin on tärkeä panostaa vahvasti nykyistä enemmän. Sekä kehittämishankkeiden budjettirahoituksen tason nosto että uudet rahoitusmallit, kuten hankeyhtiöt, ovat kehittämishankkeiden rahoitukseen toivottuja.

Ensimmäisen valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelu

Lain (503/2005) mukaan liikennejärjestelmäsuunnittelu on jatkuvaa ja vuorovaikutteista yhteistyöhön perustuvaa suunnittelua. Selonteon mukaan valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma laaditaan alusta alkaen vuorovaikutuksessa maakuntien, kaupunkiseutujen ja muiden toimijoiden kanssa. Parlamentaarisen valmistelun takaamiseksi perustetaan hallituskausittain parlamentaarinen ohjausryhmä. Vuorovaikutusta edistämään perustetaan yhteistyöryhmä, jossa ovat edustettuina keskeiset ministeriöt, virastot, maakunnat, suurimmat kaupunkiseudut ja muut kunnat.

Väyläviraston näkemyksen mukaan valmistelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota yhteistyöhön sekä vuorovaikutukseen maakunnissa ja kaupunkiseuduilla tehtävän liikennejärjestelmätyön kanssa, joissa laaditaan jatkossakin alueellisia liikennejärjestelmäsuunnitelmia. Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma ohjaisi osaltaan alueellista liikennejärjestelmäsuunnittelua, mutta myös kaikkien maakuntien ja suurimpien kaupunkiseutujen liikennejärjestelmäsuunnitelmissa esiin nostettuja asioita olisi mahdollista sisällyttää valtakunnalliseen suunnitelmaan siltä osin kuin intressit ovat valtakunnallisia.

Keskeinen osa suunnitelmaa on toimenpideohjelma, joka sisältää sekä valtion että kuntien toimenpiteitä. Ohjelman tulee sisältää myös liikennejärjestelmää koskeva valtion rahoitusohjelma. Väyläviraston tehtävään kuuluu suunnitella väyläverkon elinkaaritehokkaan kunnossapidon toimenpiteet sekä selvittää ja arvioida asiakaslähtöisesti liikenneinvestointien tarpeet.

Väylävirasto osallistuu aktiivisesti valtakunnallisen 12-vuotisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmisteluun ja myöhemmin sen toteutukseen. Se on yksi Väyläviraston tärkeimmistä tehtävistä ja olemme vahvasti mukana kehittämässä koko Suomen liikennejärjestelmää lain kirjausten mukaisesti toimivaksi, turvalliseksi ja kestäväksi.

Pääjohtaja Kari Wihlman

Toimialajohtaja Mirja Noukka

Jakelu kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi

Tiedoksi VÄYLÄ johtoryhmä, Anna Saarlo, Päivi Nuutinen, Teija Snicker-Järvinen, Tapio Ojanen, Pekka Ovaska, Virpi Kangasniemi, Anne Tran, Minna Häyrynen